СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVI. Ч. 198. Джерзи Ситі, Н. Дж., субота, 25. серпня, 1928. VOL. XXXVI. No. 198. Jersey City, N. J., Saturday, August 25, 1928. THREE CENTS.

СМИТОВИ ГРАТУЛЮЮТЬ ЗА ПРОМОВУ

ОДЕРЖАВ В ПЕРШИХ ГОДИНАХ ПО ПРОМОВІ 3000 ГРАТУЛЯЦІЙНИХ ТЕЛЕГРАМ. ЗАЯВЛЯЄ, ЩО ЙОГО СТАНОВИЩЕ В СПРАВІ ЗМІНИ АКТУ ВОЛСТЕДА ОБОВЯЗУЄ ТІЛЬКИ ЙОГО САМОГО. ВИЗДЖАЄ НА ВІДПОЧИНОК.

НЮ ЙОРК, 23. серпня. — Перед самим відїздом до Ню Йорку. пробував ґовернор Смит переглянути хоч частину гратуляційних телеграм, які одержав з приводу своєї промови. На разі наспіло яких 3000 телеграм зі всіх кінців Злучених Держав У телеграмах хвалять Смита головно за його становище в справі прогибіції.

Щоби не було непорозуміння, ґовернор Смит заявив, що він висказав в справі прогибіції свій власний погляд, який обовязує тільки його самого. Другі кандидати до сенату чи на інші уряди можуть мати свої погляди, а обовязані держатися того, що рішила конвенція. В той спосіб хотів Смит улекшити позицію демократичним кандидатам на полудни, де „сухі" горою.

Смит почуває себе перемученим і відїзджає тепер на кілька днів над море, де буде далі конферувати в справі дальшої кампанії.

„СУХІ" ПРИЙМАЮТЬ ВИЗОВ.

ГУВЕР ЗАЯВЛЯЄТЬСЯ ЗНОВА ЗА ЯК НАЙОСТРІШИМ ФОРСОВАННЄМ ЗАКОНА ВОЛСТЕДА. КОНФЕРУЄ З 14 ФАРМЕРСЬКИМИ ПРЕДСТАВНИКАМИ.

СЕДАР РЕПИДС, Айова, 23. серпня. — Становище Смита в справі прогибіції мало на Гувера такий вплив, що він заявив до присутних тут републиканських сенаторів і других визначних лідерів, що він буде рекомендувати такий закон, який з ще більшою силою і ще успішніше буде змагати до як найточнішого виконання закона Волстеда.

Заразом відбув Гувер конференцію з представниками 14 стейтів і обговорював з ними справу виборчої кампанії, а головно фармерське питання.

СМИТ ДУРИТЬ ПУБЛИКУ.

ТАК ГОВОРИТЬ ПРО ПРОМОВУ СМИТА СЕНАТОР КУРТИС

РАККИ ПОЙНТ, Род Айленд, 23. серпня. — Сенатор Чарлз Куртис, републиканський кандидат на заступника президента. розпочав свою виборчу кампанію критикою промови Смита. Говорячи про становище Смита в справі прогибіції, він зазначив, що Смит дурить людей, бо конституція не дозволяє президентови виконати те, що обіцює зробити Смит, колиб його вибрано президентом. Куртис тої думки, що прогибіцію можна перефорсувати. Такий досвід вже переведено в стейті Кензас.

ГЕКШЕР ЗА СМИТОМ.

ВЕЛИКИЙ ФІЛЯНТРОПІСТ І ДОВГОЛІТНИЙ РЕПУБЛИКАНЕЦЬ ГОЛОСУЄ ЗА СМИТОМ ЧЕРЕЗ ПРОГИБІЦІЮ.

НЮ ЙОРК, 23. серпня. — 80-літний Август Гекшер, відомий філянтропіст, котрий ціле своє життя державси републиканської партії, заявив, що буде тепер голосувати за Смитом. бо не може довше глядіти на ту деморалізацію, головно серед молоді, яка повстала через прогибіцію. Він каже, що Гувер є прекрасною людиною, але він любить Смита більше.

ПОМЕР НА ПОСТІ.

ВІДІЙШОВ ВІД КЕРМИ КОРАБЛЯ І ПОМЕР НА УДАР СЕРЦЯ.

НЮ ЙОРК, 23. серпня. — Капітан Вільгельм Міллер, літ 63, командант корабля Релаенс, що входить в склад корабельної лінії Гамбург-Америка, залишив місток корабля, де стояв при кермі, і за кілька секунд упав неживий на поміст. Походив з Кольонії, а корабельній службі віддався ще тоді, коли мав 12 літ.

СТРАТОН БУДЕ ГОВОРИТИ.

НАДІЮТЬСЯ АВДИТОРІЇ З 6000 ЛЮДЕЙ.

АТЛЯНТА, 23. серпня. — Дня 4. вересня має тут говорити в Авдиторіюм Армори проповідник др. Джан Стратон. Надіються, що буде говорити проти Смита і вже через те треба сподіватися великого числа слухачів.

ГВАЙТА НЕ ТРЕБА БРАТИ СЕРІОЗНО.

ВІН НЕДАВНО ТОМУ ГАНЬБИВ РІВНОЖ І ГУВЕРА.

ОМАГА, 23. серпня. — Омага Ворлд Геральд обговорює напади Гвайта на Смита і каже, що тих нападів не треба брати дуже серіозно, бо Гвайт людина непостійна. Сегодня нападає, а завтра хвалить. Він ще може станути цілком і по стороні Смита. Бо ще не так давно, як він критикував остро Гувера, називаючи його „повстим каплуном".

З БУТЛЕҐЕРАМИ НЕБЕЗПЕЧНО ЗАЧІПАТИСЯ.

ЗАБИЛИ ПЕКАРЯ, ЩО МАВ РОБИТИ ДОНОСИ НА БУТЛЕҐЕРІВ.

ПАСЕЙК, Н. Дж., 23. серпня. — Двох замаскованих людей забили двома револьверовими вистрілами Франка Руґґеріо, 35-літнього пекаря. Поліція має певні познаки, що нападу доконали наняті бутлеґерами бандити за доноси, які поробив на бутлеґерів Руґґеріо. Він одержав перед смертю погрози, що його убють за те, що доносить прогибіційним властям.

МАТИ ІГУМЕНЯ — ГОЛОВНА ЗАГОВІРНИЦЯ.

МЕКСИКО СИТІ, 22. серпня. — Виходить, що мати ігуменя де ля Ллята орґанізувала у себе заговір на життя Обреґона і Каєса. Радила вколоти їх затроєною шпилькою, висадити у воздух міст, яким вони мали переїзджати, а вкінці стало на атентаті на Обреґона. Так зізнають свідки.

МИНУВШИНА МУССОЛІНІЯ.

Італійська еміґрантка редакторка Марія Ріґієрова видала книжочку, в котрій розкриває минувшину нинішного фашистського диктатора та „вожда". Мусоліні виступає тут як поліційний шпіцель у службах французької поліції.

Каріера Мусолінія почалася від початку світової війни. Мусоліні вдавав між італійськими соціялістами радикала, й у своїй функції редактора центрального орґану партії „Аванті" вів кампанію в користь невтральности Італії, але в жовтні 1914 року стався зараз, майже підчас одної ночі, скаженим аґітатором за участю Італії у війні. Марія Ріґієрова зазначує, що це коштувало Жуля Гвездеа (провідника французьких соціялдемократів, котрий підчас війни був міністром без портфелю в міністерстві „охорони батьківщини") порядний пакунок банкнотів.

Таким чином Ріґієрова закидає Мусолінієві, що він за гроші став аґітатором за виступом Італії по французькій стороні. Французька дипльоматія — кінчить Ріґієрова — не потребувала розвинути надзвичайної звинности, щоби вибрати для себе Мусолінія, ані щоб побідити над протестом цього скаженого оборонця „невтральности". Для неї досить було заглянути до поліційних архівів, щоб там знайти між іменами найпідліших донощиків також імя Беніта Мусолінія".

УЛЬТРАФІОЛЄТНЕ ПРОМІННЯ І ДОЄННЯ КОРОВ.

„The Journal of biological chemistry" пише про спроби просвітлювати дійки (корови і кози) ультрафіолєтними промінями. Корову або козу насвітлювано по 30 хвиль із віддалі 12—30 пальців, і то по чотирнацять днів. Доказано, що молоко насвітлюваної корови, зглядно кози є дуже доброю поживою для хорих (головно дітей) на англійську недугу (кривуху, мякнення костей).

ЧОРТ-БАБА.

В місцевости Тульн коло Відня тамошна війтиха мала тартак. Від якогось часу в селі горіли ґаздівства і ніхто не міг збагнути причини пожарів. Правда, ходили слухи по селі, що це мабуть війтиха робить, але цего ніхто голосно не смів говорити, бо ніхто її на такім вчинку не зловив. Аж раз син війтихи набив пастуха, а цей розповів людям, що то війтиха підпалювала ґаздівства, щоби погорільці купували матеріял на будову в її тартаку. Війтиху засуджено за те на 12 літ вязниці.

ВИСТАВКА УКРАЇНСЬКОГО МАЛЯРСТВА.

Всеукраїнський Історичний Музей ім. Шевченка готує велику художню виставку, що охопить українське малярство від XVII—XX ст. Виставка займе майже весь другий поверх Музею. В першій салі будуть розташовані твори українських майстрів XVII і XVIII ст. (переважно козацькі малювання). У другій салі експоновано українських портретистів з кінця XVIII і початку XIX віку. Серед них твори Левицького, Боровіковського, Лисенка і Лямпі. Особливу вагу мають портрети Боровіковського, яких пощастило Музеєві роздобути 20 штук. Майже всю трету салю займають твори Шевченка (понад 60 експонатів). Центральну салю Музею займатимуть твори українських майстрів з другої половини XVIII віку. В останніх салях будуть розташовані твори „пересувників" (Рєпіна, Маковського, Крамського та ин.), потім твори представників т. зв. етноґрафічного романтизму, (Мікешіна, Васильківського, Мартиненка), відтак твори Врубеля (Музей має одну з найкращих в Союзі колекцій Врублевських картин) і нарешті твори передреволюційних і пореволюційних майстрів. Музей видасть ілюстрований каталоґ цієї виставки.

—o—

РОБОТА УКРФІЛУ.

Всеукраїнське фільгармонічне т-во Укрфіл своєю роботою має сприяти піднесенню музичної культури. Конкретно на 28—29 р. Укрфіл має перевести таку роботу: постачати всім музичним закладам ноти, струни, музичні інструменти й літературу, для чого по великих окружних містах відкриває музичні крамниці, а також організує виробництво струн. На Укрфіл покладено обовязок організувати концертову справу на Україні силами Рядянського Союзу та запрошенням кращих мистців ізза кордону. Наркомос уважає за відповідне, щоби музичні ВУЗ-и та державні театри України щільніше звязалися з Укрфілом і допомагали його роботі.

ЗАХОДИ ДО ЛІКВІДАЦІЇ НЕПИСЬМЕННОСТИ.

Раднарком констатує, що в ліквідації неписьменности на Україні є хиби: число лікпунктів і учнів зменшилося, їх не відвідують як слід, а визнавши, що ліквідація неписьменности є невідкладне завдання, Раднарком уважає за потрібне найближчих чотирох років закінчити навчання всіх неписьменних. Щоб швидше здійснити це завдання, вирішено встановити, щоб неписьменні активного віку неодмінно відвідували школі ліквідації неписьменности. Наркомосови запропоновано подати до Раднаркому проєкт постанови про обовязкове навчання всієї иншої дорослої людности та видати підручники школам малописьменних.

ДИВНІ ТІ ПОЛІСЬКІ І ВОЛИНСЬКІ „ПРОСВІТИ"...

В хлібоїдсько-угодовім „Народнім Вістнику" ч. 28., що виходить у Луцьку, читаємо хвальби, як то волинське населення „складало свій ґолд і честь" президентови Польщі, Мосціцкому, що обїздив Волинь. Цей „Народній Вістник" хвалиться так: „Незвичайно мило і сердечно витала п. президента делеґація українського населення в особах голови „Просвіти" Крижанівського, голови Укр. Ком. на Поліссі, Василя Криніцкого і директора банку Соловія. Делеґація зложила ґолд Голові Держави і бажала йому овочної праці та гарного розцвіту Польщі".

Знову читальня в Козинській Рудці „заявляє" на сторінках „Вістника", що вістки про її „безбожність" безпідставні та що „всі члени нашої „Просвіти" це моральні свідомі Українці, які визнають верховну польську владу й є льояльними громадянами Польської Держави".

Так і чути, що крізь ті угодові „Просвіти" на Поліссю і на Волині перебігла „одинка" як свиня через борщ або капусту... — Та ще на щастя чується, що цілий той „Народній Вістник" пишуть Поляки, а „Малороси" тільки перекладають. Через те виходить „ґолд", „честь", „овочна" праця і всякі инші бздурства. Нічим був хлібоїдський „Селянський Прапор".

ЛЮДСЬКИЙ КІСТЯК З ЧАСІВ ЦАРСЬКОЇ ІНВАЗІЇ.

За часів царської інвазії згоріла в Старому Самборі коршма. На цьому місці зроблено город. Цими днями Ст. Шемердяк, копаючи на городі, натрапив на людський кістяк. Комісія заявила, що це кістяк молодого мущини. Додумуються, що за часів царської інвазії хтось замордував у цьому домі якогось мущину і його трупа скрив під підлогою.

СЕКВЕСТРАТОРИ РОЗІХАЛИСЯ НА СЕЛА.

Польське міністерство скарбу зарядило на місяці липень і серпень скріплену податкову екзекуцію. З тією метою приділено велике число секвестраторів до поодиноких скарбових урядів.

НЕКУЛЬТУРНИЙ МАТУРИСТ ЧИ НЕДОБРИЙ ПРОФЕСОР?

Біда з тими матурами, матуристами і професорами. Матуристи бояться матури і професорів, а професори мусять уже боятися і матуристів. Бо ось що сталося в одній польській ґімназії в Варшаві. Коли вже всі учні 8-ої кляси здали матуру, затягнули свого господаря кляси до шкільної салі, ніби щоби йому подякувати за його науку. Професор пішов до кляси, не прочуваючи нічого злого. А тут один матурист стає перед ним і говорить: „Пане виховавче і професоре! В імени кляси дякую вам за вашу працю над нами і в доказ подяки прошу приняти отсе"... В ній хвилі матурист ударив професора з усеї сили в лице!

ЩЕ 45 ДЕРЖАВ ПІДПИШЕ ДОГОВІР КЕЛОҐА

ЗВЕРНУТЬСЯ РІВНОЖ І ДО СОВІТІВ, АЛЕ ЧЕРЕЗ ФРАНЦІЮ.

З КОРАБЛЯ ІЛЬ ДЕ ФРАНС, 23. серпня. — Секретар стейту Келоґ, що доїзджає вже до европейського берега, заявив, що американські амбасади і посольства дістануть поручення предложити 44 державам до підпису пропонований Келоґом договір в справі поставлення війни поза законом. Навіть до совітів звернуться з такою пропозицією, але не прямою дорогою, а за посередництвом Франції.

СОВІТИ РАДІ З ПРЕДЛОЖЕННЯ АМЕРИКИ.

ЖАЛУЮТЬ ТІЛЬКИ, ЩО НЕ ЗРОБЛЕНО ЦЕГО ФОРМАЛЬНО.

МОСКВА, 23. серпня. — Офіціяльний орґан „Ізвестія" передає заяву Келоґу в справі допущення совітів до підпису мирового договору і додає, що це все означає певну зміну фронту і більш приязне відношення вашінґтонського уряду супроти совітів. Жалує одначе, що ця заява Келоґа зроблена неофіціяльно.

БАЧИЛИ АЕРОПЛЯН ҐАССЕЛЯ.

ЛЕТІВ НИЗЬКО НАД ЗЕМЛЕЮ І МАБУТЬ ЗБИВСЯ З ДОРОГИ. НАДІЮТЬСЯ, ЩО ЛЕТУНИ ЖИВІ, ТИМБІЛЬШЕ, ЩО В ШИКАҐО МАЛИ ПЕРЕЛОВИТИ ПО РАДІЮ ВІСТИ З АЕРОПЛЯНУ.

МАВНТ ІВЕНС, Ґренляндія, 23. серпня. — Виходить, що це не видумка, з можливість, що аероплян Гасселя злетів на землю і намагається порозумітися по радіо. Бо таку радіову депешу мали перелапати в Шикаґо. А тут знова одержано цілком достовірну інформацію, що тої неділі бачили люде о год. 10.30 перед пол. аероплян, що злітав на землю біля Фішернес. Це не міг бути ніхто другий а тільки Ґассель, котрий був тоді віддалений від цілі всего 300 миль. Мусів отже збитися з дороги і по тім осісти десь на снігах задля браку ґазоліни.

ЗАБИРАЮТЬ ПОЧТУ З КОРАБЛЯ АЕРОПЛЯНОМ.

ПАРИЖ ОДЕРЖУЄ ПОЧТУ О 15 ГОДИН СКОРШЕ.

ПАРИЖ, 23. серпня. — В подібний спосіб як це було в Ню Йорку, коли відобрано почту з корабля аеропляном, зроблено ту саму спробу з Іль де Франс, коли корабель був о 150 миль віддалений від берегів Франції. Ляйтнант Демуґот вилетів аеропляном, викиненим при помочі великанської катапулі і долетів щасливо до Парижа, приспішивши почту о 15 годин.

ГЮЗ В МІЖНАРОДНІМ СУДІ.

МАЄ ЗАПЕВНЕНЕ МІСЦЕ. ЗГОДИВСЯ ПРИНЯТИ.

ПАРИЖ, 23. серпня. — Коло 15 вересня буде Гюз вибраний на нарадах Збору Ліґи Націй членом Міжнародного Суду в Газі. На 53 управнених до голосовання вже тепер 32 голоси заявилося за Гюзом, котрий заявив, що прийме вибір, коли буде вибраним.

ІРЛЯНДІЯ ВИТАЄ ТАНІ.

ВЛАШТУВАЛИ ПАРАДУ ЯК ЯКОМУ КОРОЛЕВИ.

ДАБЛИН, 23. серпня. — Джін Тані прибув до Ірляндії, щоб відвідати країну, звідки походять його батьки. Тисячі людей прибігло його повитати. Кромі високих урядових достойників був там і Фіцморис, що недавно перелетів океан і відомий ірляндський тенор Джан Мекормик. Кажуть, що всьо там було, тільки не стріляли на параду, бо це вже зарезервоване для Келоґа, котрий має загостити на днях до Ірляндії.

В ЛОНДОНІ ХВАЛЯТЬ СМИТА.

ЗА ЙОГО ВІДВАГУ І ПРЯМОЛІНІЙНІСТЬ.

ЛОНДОН, 23. серпня. — Всі лондонські ґазети поставилися прихильно до кандидатури Смита на президента. Вони кажуть, що ґовернор мав відвагу сказати багато терпких, але справедливих слів, які йому принесуть більше прихильників як ворогів.

ЮГОСЛАВІЯ ПРОТИ ХОРВАТІЇ.

БІЛГОРОД, 23. серпня. — З приводу самостійницького руху в Хорватії, що починає чимраз більшої набирати сили, правительство починає склонюватися до метод помершого Пашіча і уважати Велику Сербію як одиноку розвязку державного сербського питання, не допускаючи навіть до автономії Хорватії і других країв.

МІЖПАРЛЯМЕНТАРНА ЮНІЯ РАДИТЬ В БЕРЛІНІ.

БЕРЛІН, 23. серпня. — Відчинено 25 сесію Міжпарляментарної Юнії. Прибуло біля 600 делеґатів, репрезентантів парляментів ріжних держав. Делеґатів з Америки було 9. З рамени німецького уряду були присутними: канцлер Міллер, міністер заграничних справ Штреземан і другі. При отвореню піднощено тільки загальні цілі Юнії. Зазначено, що її головна мета: Перманентний мир. Але як його осягнути, про це буде мова на дальших сесіях.

Канцлер Міллер взивав делеґатів не бути надто великими оптимістами і не глядіти надто рожево на парляменти, які мають повно хиб. Але мимо того, вони ще найкраща людська інституція.

ВЕРЕСЕНЬ -- МІСЯЦЬ СИРОТИНЦЯ-ЗАХИСТУ У. Н. СОЮЗА.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
A Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 0, 1911, under the Act of March 3, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES; Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У Н. Союза: 1888 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

АЛ. СМИТ

Заговорив і другий кандидат на президента. Заговорив з повною повагою і тактом, з фактами і цифрами, з отвертим чолом і такою відвагою, на яку може здобутися тільки чоловік, що не почуває неправди за собою, що відчуває, що голос е принаймні голосом тих міліонів, що вже почвірним наворотом вибрали його ґовернором того стейту, що е короною Злучених Держав.

В багатьох справах обмежився Смит до таких самих загальників, як і Гувер. Приміром у фармерській справі займають на ділі оба вони однакове становище. Але за Смитом говорить надія, що коли він прийде до влади, то може розвяже ту важку проблему. А за Гувером говорять „успіхи" републиканської партії, які довели до того, що фармери задовжилися на 14 білїонів долярів та що вартість фарм змаліла від 1920 до 1925 року на $20,000,000,000. Дохід з фарм не дає ще досі стільки, щоби фармерови міг опроцентуватися вложений капітал та щоби він міг дістати за свою працю стільки, щоби міг по людськи жити. Републиканська партія довела отже фармера своєю довголітною економічною політикою до цілковитої руїни.

Смит розбив рівнож і той міт, яким орудує президент Кулидж, а тепер Гувер і републиканська партія, коли говорять про багатство краю. Де це багатство, говорить Смит, як 4,000,000 безробітних не має варстату праці і можности заробити і вдержати своєї родини? Де це багацтво, коли на 430,000 корпорацій один процент тих корпорацій заробляє 40% з доходу, а 40% корпорацій тратить свої капітали. Одна четвертина одного проценту корпорацій забирає дві третих усього доходу. Значить, републиканська партія бачить багатство кількох одиниць і працює для них, а не бачить руїни соток тисяч чи міліонів. Републиканська партія оперує гумбуґом, коли говорить про ощадність, бо якаж це ощадність, коли від 1921 до 1928 року збільшено одні тільки видатки на независимі від міністерств бюра з $163,000,000 на $556,000,000 і то збільшено хіба на те, щоби там держати ріжних неробів, щоби дати джаб ріжним політичним махерам.

Смит заатакував рівнож остро і заграничну політику републиканської адміністрації, особливо американську інтервенцію в Нікараґві, яка доводить Латинську Америку до розриву з Злученими Державами, які, замісць стати в обороні слабших і менших націй чи держав, самі надуживають своєї сили до повалення слабших.

Смит заявився особисто і за зміною закона Волстеда. Отверто заявив, що як стане президентом, скоритсає зі свого права і предложить Конґресови проект його зміни. І тут Смит не оглядався на те, що готов втратити голоси, а сказав те, що думає і в що вірить. В такім дусі була держана ціла його промова, яка викличе немале враження не тільки в його прихильників, але й противників.

УКРАЇНСЬКИЙ СПІВАЦЬКИЙ СОЮЗ В АМЕРИЦІ.

Не даймо Москвичам і другим величатися нашим культурним доробком. „Злучений Хор Просвіти" в Галичині і „Думка" на Великій Україні. Підім їх слідом. Злучім наші хори в одну організацію і назначім Перший Зїзд.

Доходять до мене вісти, що 200,000 Німців, що зїхалися зі всіх кінців світа на Десяте Союзне Свято „Німецького Союза" у Відні, викликали серед нашої іміґрації подив для цеї величавої події. Що більше, коли Німці використовують пісню для обєднання німецького народу, піднеслися і у нас голоси, використати і українську пісню для обєднання нашого народу, а в першу чергу нашої іміґрації. І от з того приводу виринули думки, щоби злучити в Америці українські хори в одно співацьке товариство і влаштувати одно велике свято української пісні.

Я особисто дуже рад, що хоч німецьке свято дало притоку до дискусії на тему потреби злуки українських хорів в Америці в одну спільну орґанізацію. Бо я вже торкався цеї важної справи в пресі ріжними наворотами, але вона перейшла майже без відгомону. Колиж тепер наше громадянство стоїть під тим чарівним враженням, яке викликало в ньому свято німецької пісні, пробую ще і тим разом порушити справу **Українських Хорів в Америці, а разом з тим і справу основання „Українського Співацького Союза Злучених Держав Америки".**

Кождий із нас, що інтересується нашою музичною — а спеціяльно хоровою справою у Злучених Державах Америки, бачить, що хор у кождій громаді, це необходимо-конечна орґанізація. Але не усі громади мають спромогу похвалитися добрим хором і не всі здають собі зовсім ясно справу з того, що над піднесенням вартости хорів вартує попрацювати. Праця у хорах недописує або через брак диріґента, або через брак заінтересовання зі сторони громади, то через непорадність одних чи других, а є ще й инші причини, які денеде стають перешкодою у праці хору.

У більших громадах, під теперішню пору, хори своїми виступами між своїми та і чужими здобули собі признання завдяки праці їх провідників. Але усі наші хори живуть одинцем і хиба тільки думають що:

1) Не зле булоб мати нам велике хорове товариство (Злучені Українські Хори),

2) спільними силами опрацювати плян нашої праці по хорах,

3) рік-річно влаштовувати виступи такого величавого хору,

4) мати свою дешеву хорову бібліотеку,

5) бюро музичної поради і

6) курси для нових диріґентів.

Справи це немаловажні, бо гарно поставлене хорове діло не тільки піддержить духа серед нашої іміґрації, а і принесе нам честь та пошану світа.

Гляньте, що діється під теперішню пору із нашою піснею: не тільки Москвичі величаються нашим культурним доробком — нашою піснею — а і їх прихвостні — наші галицькі кацапи трублять тут в Америці на всі заставки, що це не наша — українська пісня, а русска. — Буде нам ганьба перед старим краєм, якщо не станемо у своїй обороні і наш доробок дозволимо ворогам подавати світови як не наш. Подумаймо: у Галичині, де тепер нам звязані руки, таки що року у Львові виступає Злучений Хор Просвіти, а ми тут на волі не спромоглися ні на один того рода більший виступ. Подумаймо: Велика Україна вислала була у світ декілька хорів і тепер висилає найкращий свій хор „Думку" між чужих, щоби придбати заслужену славу Україні — а ми отут, де із всього світа народи, не спромоглися власними силами на більший гідний виступ.

Припливу нових наших земляків немає і тому наш обовязок сейчас взятися до орґанізаційної праці і до кількох місяців створити Великий Хор. Думаю, що вже на весні могли би ми з таким хором виступити публично і то так, щоб про нас (Україну) могла би заговорити вся Америка. Ще не пізно і ніщо не повинно стояти на перешкоді переведення нашого пляну.

Як-не-як, Ню Йорк уважається на сході нашим найбільшим центром. І тут, де наших громад багато, повинна розпочатися робота. Пропоную всім тим, яким дорога та справа призадуматися та висказати свою думку. Нам треба негайно створити **тимчасовий центральний комітет,** що опрацює статут, переведе злуку хорів, видасть відповідні твори і роздасть усім поодиноким хорам та **назначить Перший Зїзд Злученого Українського Хору в Америці.**

У нашій праці, за нашими плечима, стоїть Всеукраїнське Музичне Товариство у Київі, Хори Просвіти та Боян зі Львова. — Ми певні, що наші композитори Старого Краю пришлють нам богато творів, а знаю, що вся Україна жде від нас достойного її запрезентовання перед Америкою.

Усе питають, що у нас робиться на музичному полі і ждуть гарних вістей.

Поступім отже в нашому українсько - американському життю один крок вперед. Передовсім обєднання нашої іміґрації хоч на полі культурнім. Покажім Америці наш найбільший культурний скарб, дійдім піснею до її серця, а коли Америка відчує чар нашої пісні, то відчує і її красу, її силу і той її біль, що походить з нашого національного поневолення. Тоді й Америка буде мати краще розуміння до визвольних змагань українського народа.

Миж свідомі того, яку велику культурну місію сповнив Український Національний Хор під проводом Кошиця. Але це ще далеко не все. Ця культурна місія повинна продовжуватися так, як продовжують її Німці. І от для сеї цїли треба нам створити негайно Український Співацький Союз в Америці.

Михайло Гайворонський.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

В СПРАВІ СПОРТУ.

Мені здається, що о. Кульматицький в своїй дописі цілком слушно звертає увагу на вагу спорту та значіння спортових орґанізацій.

Не таємниця і те, що старше громадянство в Америці занепокоєне тим, що молодь українська відбігає від українського життя. Вишукування способів затримати в ній національне обличча мимоволі натикається на такий важний чинник в життю молоді як спорт, а остання Олімпіяда показала два боки наслідків виховання нашої молоді.

Ще задовго до Олімпіяди було відомо, що Стефана Галайка з Оборн, Н. Й., вибрали презентувати Америку. Отже, як би було більше таких Галайків, то більше булоби і слави Українцям. Одночасово другий Українець Юрій Коцай здобув чемпіонат пливання на спині, але він не дав знати перед тим, що є Українець. Українських спортових орґанізацій нема і наші молоді хлопці та дівчата йдуть до неукраїнських товариств. Можливо, що приклад Галайка та Коцая запалить нашу старшу молодь, взятися за орґанізацію спортовців. А передовсім за таке діло повинна взятися Січ. Поруч січових вправ треба подумати про ширший спорт. Бо при війську таксамо не тільки вправами піклуються.

Чомуж тут в Америці Січи стоять на одному місці, коли тут спорт так гарно розвивається?

Спорт та орґанізація спортовців може причинитись до великого діла. Може злучити нашу молодь, яка йде в чужі люди. Всі чужинці іміґранти мають своїх футболістів, бейсбол, пливання, біг та інчі галузи спорту, тільки ми, Українці, немов каліки.

Любитель спорту.

БУДЬМО ТАКТОВНІ, ТОЛЕРАНТНІ І КУЛЬТУРНІ.

Нема двох думок, що голоси читачів і дописи, це зеркало, в якім відбивається наше життя. З них пізнаємо, як наші люде поступають, як розбирають ріжні важні справи і що думають про наше майбутнє.

І нема дива, коли між нами виринають думки чи погляди. І нема дива, що коли дописують люде ріжних релігійних поглядів, то будуть ріжниці в їх думках. Дивуватися треба тільки тоді, коли люде не навчилися ще досі шанувати думку другого, коли її хтось голосить в гідний спосіб, чи інше від свого релігійне переконане. Тому не годиться нам, коли хочемо мати себе за людей „культурних", висказуватися з кпинами про релігійні погляди других. В Америці має кождий вільну волю і може узнавати яку хоче релігію. Нас, Українців, не повинно обходити, чи наш брат є протестантом, православним чи католиком. Хай нас обходить те, чи він є добрим, щирим і жертволюбивим Українцем. Інакше ніколи не доведемо до дійсного обєднання нації і не створимо одного національного фронту. Це повинні затямити собі наші робтники, а ще більше наші інтеліґенти.

В Америці маємо в кождій місцевости по кілька ріжних церков, але ми не бачимо ніде по ніяких американських ґазетах нападів на другу церкву. Бувають і там випадки, але це тільки поодинокі случаї, які стрічаються з загальним осудом. От і при теперішних виборах стоять проти себе два кандидати: протестант і католик і обі партії стараються не видвигати релігійного питання.

Релігійні чи які другі серйозні справи трактуймо з повагою і не мішаймо їх з особистими нападами на нелюбі нам особи.

Юліян Баранюк
з Гартфорд, Конн.

Амнестія.

Ч о л о в і к (після суперечки із жінкою): Боже, Боже, читаю саме в ґазеті, що на основі амнестії випущено на волю богато злочинців! Щож то за великий злочинець із мене, коли я заслужений на отсю досмертну кару?!

В. Кедровський.

1917 РІК.

Передрук заборонений. — Всі права застережено 1927 р.

(190)

Аж ось одержали відомости, що з західного фронту на Україну йде до 130 тисяч орґанізованого українського війська й між ними ціла 137 піша дивізія в повному складі. Коли приїхав від цих військ звязок і „квартірери" до Київа, я, вислухавши їх, пішов негайно в кабінет М. Порша, що сидів в ньому разом з трома своїми „дорадниками", про щось радячись — це була одна з безконечних „таємних нарад".

— Вибачте, що я потурбую вас, але у мене є дуже спішна й таємна справа — кажу.

— Говоріть в чім річ, це люде свої — відповів М. Порш.

— Я не знаю, чи вам відомо, що на шляху Вілейки-Молодечно-Лунинець, йдуть на Україну наші ешалони. Кажуть, що війська там тисяч на сто трицять буде, а то й більше. Гадаю, що треба зробити розпорядження, щоби від Лунинця й до місця концентрації їх були налагоджені харчові пункти, зроблені відповідні інструкції командантурам, та заготовлені паротяги для перевозки тих ешалонів.

М. Порш з нетерплячкою перебив мене і погордливим тоном, не допускаючим жадного сумніву, відповів:

— Прошу, товаришу, не турбуватися! Всі відповідні заряджения зроблено. Ви дуже пізно про це дізналися.

Мені більше нічого не залишалося говорити, хоч я не уявляв собі, як могло так швидко, при нашій тодішній тямучости, бути все залагоджене, коли точні відомости про те, що йдуть до нас ці війська, щойно були одержані тільки сьогодня, а перед тим днів три кружляли лише чутки?

Згодом вияснилося, що жадних розпоряджень про перевозку тих військ, улоштовання для них харчових пунктів, про подачу ешалонів і паротягів не було. Можливо навіть, що вони були зроблені, але далі кабінету Секретаря й його вуличних „дорадників" не пішли. Ті військові частини, що з боем перебивались через большевицькі заслони на український терен, на стаціях не знаходили перевозових засобів і добували їх самотужки, ні харчів. Між тим, як наприклад, вся 137 дивізія, що була оточена большевиками в районі Ляховичі-Синявка, витримала з ними тижневий бій, після якого прорвалась через їх оточення, змучена, голодна, навіть хліба не бачивши чотири дні.

Злучені фізично, але з великим внутрішнім запалом до боротьби вступали вони на свою рідну землю. Тут настрій їх відразу падав, охоплювала апатія й ненависть, бо їм здалося, що вони нікому тут непотрібні, що вони чужі, забуті всіми. Далі в глиб їх ще більше охоплювала розпука й нарешті, піддаючись загальній хвилі „умивання рук", в чому український центр всіма силами потурав, а подекуди одинокий був причиною до того, вони розпорошувалися по своїм рідним гніздам.

Я весь час не припиняв своїх леґальних заходів про заміну Ґенерального Секретаря, аж до мого арештовання тим секретарем. 14. січня, години за 3—4 до арештовання, я був дома у голови Центр. Ради М. Грушевського. Зясував йому грізну ситуацію й вказав, як на один з перших кроків до поліпшення нашого стану, потребу негайної заміни військового секретаря. На це М. Грушевський давав ухильчиві відповіди, але був надзвичайно любезний, та просив дати йому надійну персональну охорону. Я звернувся до Січових Стрільців, щоби вони дали людей для охорони. Це вони негайно виконали. Не знаю, чи Грушевський вірив мойому „большевизмові", коли через декілька годин я був, не без його „благословення", заарештований, як большевик, але залишитися під тою охороною, що була призначена по мойому розпорядженні, він не побоявся.

* * *

Як відомо, з часу проголошення У. Н. Р. Французи з орґанами Центр. Ради підтримували найтісніші звязки, явні й таємні. Для таємних звязків у них був, здається, одним з головніших аґентів Моркотун, якого С. Петлюра, у свій час, увів в українські кола. Не стану тут спинятися широко над тими фактами про діяльність Моркотуна, а лише спинюсь на спроби його навязати таємні зносини зо мною й другим членом Ґен. Комітету, А. Певним.

Одного разу, ще в часи ліквідації Ґенерального Комітету, звернувся до мене Моркотун, з яким я познайомився місяця 1½—2 тому на спільному засіданню представників Ґенер. Комітету, Ґенер. Секретаріяту, та громадських установ і орґанізацій. Засідання це було скликане по питанню охорони ладу на залізницях та в краю. Одного разу Моркотун запросив мене піти з ним кудинебудь на обід, та про дещо поговорити. Від розмов з ним сам-на-сам я відмовився. Тоді Моркотун запропонував запросити ще А. Певного, що завідував Вільним Козацтвом, яке, по словах Моркотуна, його теж цікавить.

Обід наш відбувся в „Европейському Готелю", де Моркотун в довгих „щирих" порадах, як він підкреслював, „його, Росіянина, — друга України" (по українському він не говорив) умовляв нас не дуже захоплюватися сепаратистичними ідеями, та за всяку ціну зберігати „верность гасударства Антанти і Росії". Тоді, мовляв, Україна буде процвітати від „щастя і благополучія", а Антанта, особливо Франція, прийде з найширшою допомогою Україні, як моральною, так і матеріяльною. Така була основна теза розмови його з нами.

На підставі його розмов і „порад" ми прийшли до висновку, що Моркотунови ходить головно про інтереси „Єдіной Росії", потім Франції, а зовсім не України. Тому, подякувавши йому за „поради" й за бажання „ощасливіть" Україну, ми з ним розпрощались, щоби більше не стрічатись для довірочних розмов.

Згодом він знайшов таки собі тих, кого шукав, і передав ті гроші „від Французів, як допомогу на орґанізацію порядку на Україні", які натяками пропонував мені з А. Певним взяти на Вільне Козацтво. Ці гроші були ними видані ґен. Скоропадському, що залишивши в скрутній ситуації свій корпус, став на чолі Вільного Козацтва.

З явних аґентів були представники Фрацузів і між ними полков. Пелісе, з якими мені, як завідуючому політичними справами Секретарства, доводилося нераз вести розмови.

В протилежність тенденції зберігання інтересів „Єдіної неделімої", що було в Моркотуна, в полковника Пелісе, явно були інтереси, за всяку ціну, хоч би й шкідливу для єдности Росії, мати Україну, як союзника на боці Антанти. За те, що Україна залишиться вірною союзникам до кінця мирової війни й розгрому Німців, в чім полк. Пелісе не сумнівався, він обіцяв визнання Антантою самостійности України та негайну підтримку грошеву, військово-матеріяльну й інструкторськими, фаховими силами.

Особисто я ставився до його пропозицій з повною повагою і почасти і під впливом їх будував своє неґативне відношення до сепаратного миру з Німцями, про що я говорив уже раніше. В правдивість і щирість полк. Пелісе я глибоко вірив, в той час, як від Моркотунських заходів відмахувався, немов від гидкого слизняка.

Тому, коли для мене стало ясно, що ми підпишемо мир з Німцями за всяку ціну, я висловив п. Галіпові*) бажання побачитись з полк. Пелісе. О год. шестій вечером прийшов полковник з Галіпом до Секретарства й тут відбулась остання наша розмова, що тревала годин три. Пелісе знову коротко підтвердив непохитне рішення Франції прийти Україні на допомогу, коли вона останеться союзником Антанти до кінця війни.

Я зясував наш внутрішний стан, а також зовнішні обставини, що нестримано женуть нас до миру з Німцями й що не в нашій уже силі повернути події. Тепер, мовляв, я, як чесний воїн, отверто кажу, що в короткому часі Україна підпише мир з Німцями, а тому союзники мусять числити на повне зліквідування східного німецького фронту. Отже просив полковника рахувати сьогодняшне моє повідомлення категоричним і напів-офіційним.

Сумно було прощатися з полк. Пелісе, який з вигляду був дуже пригнічений моїми інформаціями. З свого боку я немовби інтуїтивно відчував, що, зриваючи з Союзниками, ми летимо в страшне провалля.

IV.

Виїзд з України „Інородческих" військ. — Козаки. — Білорусини. — Сибіряки. — Поляки. — Невдала спроба російських соц.-революціонерів. — М. Шинкар командуючим військами київської округи. — Чорні й червоні гайдамаки С. Петлюри. — Спроби замінити військового секретаря. — Мій звязок з большевицьким корпусом на Жмеринці. — Мене готуються арештувати.

З часу захоплення влади большевиками в Московщині, до Київа зїхалися представники ріжних народностей бувшої Росії. Найбільше тут було військових представників, які робили заходи до збирання своїх вояків, що були на Україні, в окремі свої національні військові частини.

На мойому обовязкові лежало разом з секретарством справ закордонних вести з цими представниками всі переговори з цими представниками.

(Дальше буде)

*) Атташе Секретаревн Справ За-

Степенування.

Славний німецький композитор Шуман у партитурі одного зі своїх творів зазначив таке темпо гри: „Дуже скоро". Кілька тактів далі зазначив: „Скорше", потім „Найскорше як лише можна", а кілька тактів пізніше дописав: „Іще скорше".

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЩЕ ПРО СОЮЗНЕ СВЯТО „НІМЕЦЬКОГО СПІВАЦЬКОГО СОЮЗА" У ВІДНІ.

Це десяте союзне свято відбулося длятого у Відни, бо власне у цім городі перед **сто роками** помер славний німецький композитор **Франц Шуберт. Мав він заледви трийцять один літ і вмер у злиднях**, помимо своєї ґеніяльности. Тоді цілому життю у Відни надавав тон цісар Франц разом зі своїм двором та своєю бюрократичною клікою. Їх головною журою було удержати народ **„в послусі і боязни божій"**, а не в голові їм було журитись про мистецтво та про це, чи який там, хоч би і ґеніяльний „музікус", має що їсти, чи ні.

Франц Шуберт знаний є головно зі своїх чудових пісень, хотя і на полі так званої „висшої музики" він позіставив цілий ряд визначних плодів свого ґенія. Перед кільканайцятьма літами один з німецьких композиторів уложив на тлі творів Шуберта цілу оперету та назвав її **„Дім з трома дівчатами"**.

А треба знати, що доси стоїть у Відни той дім, котрого господар з часів Шуберта мав три прегарні донечки, в одній з котрих залюбився бідний „музікус" і то нещасливо, бо инший забрав його улюблену зперед носа. Це є і змістом цілої тої незвичайно любої оперети, що обійшла потім цілий світ, подібно як на приклад „Барон Циганський" Йогана Штравса.

Музика Шуберта відограла величезну ролю у відродженню німецького народа, а вже у самім Відни належать його пісні до найбільш улюблених, як ось нпр. любовна пісонька, що починається словами: „Тихо пливуть мої пісні до тебе крізь гай". Кілько любовної туги і дивного чару відчуваємо у її ніжних тонах!

І сама постать Шуберта — троха грубенького, повнолицього молодця в округлих окулярах в шильдкретовій оправі (які тепер знову в моді) та в яснім циліндрі, є дуже улюбленою у Віденців, та бачити її можна на сотках ріжних образів, а зосібна на вивдівках. А в городськім музеєю в ратуши бачимо великий образ, на котрім є представлений Шуберт, як грає на фортепяні на приняттю в одного віденського банкира, окружений всілякими тодішними визначними людьми з мистецького світа.

В городськім парку стоїть гарний його памятник — кількасот кроків від памятника другого славного віденського композитора, Йогана Штравса.

Стоїть ще і цей дім, де Шуберт народився **1797 р.**, і в нім є уладжений музей з памятками, які по нім лишилися.

Часи Шуберта — були то часи страшної реакції, що запанувала в Европі по погромі Наполеона І-го (1815 р.), того спадкоємця великої французької революції. Тоді то „на всіх язиках всьо мовчало" а часи ті в німецьких краях названо **„бідермаєрцайт"**, що не так то легко на українське перекласти. Можна би хиба сказати: **„часи добродушних міщухів"**.

Народ — віддалений від всякої політики — мав повну свободу: бавитися, гуляти, співати, любитися та пити до схочу.

Мужчини носили тоді кольорові (переважно сині і брунатні) фраки та довгополі сурдути, цвітисті шовкові камізельки, ясні — звичайно перлової краски штани, та високі циліндри також перлової, або брунатної краски.

Жінки знову носили буфасті рукави та високі фризури. Чужинці, що тоді відвідували Віdень, не могли нахвалитися веселости і чемности його населення.

Ніхто не мігби був у часах Шуберта навіть припустити, що ті „бідермаєри" є здібні уже рівно двацять літ по смерти Шуберта ставити барикади на вулицях Відня і боротись зі зброєю в руці за свою свободу!

У відродженню Німеччини та у її злуці відограли преважну ролю дві важні організації: **турнерська (гімнастична) та співацька.**

Турнери визначилися підчас **визвольних воєн** Німців проти переваги Наполеона, але злучені монархи поконали його, а в Німеччині запанувало щось над трицять князів, трох королів та австрійський цісар, що мав ще під собою також Мадярів та Славян.

Гарні обіцянки коронаваних голов, дані народам підчас наполеонських воєн — розлетілись по побіді з вітром, а **турнерські** організації **порозвязувано** та заборонено.

Лишилися отже лише **організації співацькі** і там то схоронився бідний, переслідуваний дух свободи. — Поволи співацькі товариства почали організуватися в союзи та устроювати союзні свята — а їх провідною думкою було: **злука всіх німецьких країв у одну німецьку державу.**

І ті товариства та союзи розвязувано нераз та переслідувано, але вони все повставали наново. Нарешті по побіді Німців над Французами в 1870 р. прийшло до основання **німецького цісарства** — хотя без німецьких країв Австрії — бо австрійська династія Габсбурґ-Льотрінґен провадила свою власну політику, ворожу злуці всіх німецьких країв.

До нового значіння прийшов істнуючий тепер **„Німецький Співацький Союз"**, коли у світовій війні Німеччину побито, частину її країв віддано Полякам, Італійцям та Французам, частину обсаджено чужими військами, а обрізаній не лише зі славянських, але і з декотрих німецьких земель Австрії заборонено злучитися з рештою німецьких земель, то є з Німеччиною.

І так самостійна теперішна **австрійська република** числить ледви **шість міліонів** мешканців, то є стільки, скільки Українців є тепер під польським ярмом. З тих шістьох міліонів Австрійців живе майже третина, то є майже два міліони, в головнім місті Відни. Хотя Австрійці і самостійні, але такій малій державі дуже тяжко тепер жити і удержатись — нічого теж дивного, що її горожане цілим серцем бажалиби прилучитись до великого, головного німецького тіла. Та „злука", а радше **„прилука"**, по німецьки **„аншлюс"**, є головною ціллю теперішної політики Австрії, а десяте союзне свято „Німецького Співацького Союза" відбулося власне у **Відни** не лиш тому, щоби в сотні роковини смерти Шуберта віддати достойно честь його памяти, але і щоби заманіфестувати тверду волю німецького народа і в Німеччині і в Австрії і на цілім світі, що **„аншлюс"** Австрії до Німеччини **мусить бути виконаний** і то безумовно і за всяку ціну!

Гриць Нетяга.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО СТАРОМУ КРАЄВИ.

НЮАРК, Н. ДЖ.

На оборону невинно засуджених.

Виказ жертв зі збірок на оборону невинно засуджених Атаманчука та Вербицького, переведена Товариством ім. О. Бесарабової.

Перша збірка при вході укр. гр.-кат. церкви св. Івана Хрестителя $25.64.

Друга збірка, якою заняли ся Катерина Біловус та Ксеня Пересцюк по знайомих принесла $8.30; жертвували: Л. Весен, Катерина Біловус, Ксеня Пересцюк, Анна Василишин, Олена Сеґен по $1.00; решта дрібними датками. Разом $33.94. З каси доложено $1.06. Вислано $35.00.

За уряд: **Олена Сеґен.**

ПОДЯКА.

Я, низче підписана, складаю щиру подяку У. Н. Союзови за виплачення мені допомоги в сумі $25.00 з фонду запомогового. А також дякую місцевим урядникам 109. відділу за їх труд.

Антонина Яницька,
Анн Арбор, Миш.

В каварні сидять Моріц Кімель і Шулім Розендуфт, хоч уже давно випили каву.

— Чи не заплатити би? — питає один.

— Певно, що не заплатити би, алеж бо вейтер дивиться так уважно! — відповідає другий.

—o—

Професор зодягаючись вложив годинник не в ліву кишеню камізельки, як звичайно, а в праву. В школі сягнув у ліву кишеню — годинника нема!

— Я забув годинник дома, — каже він до одного ученика — підеш до мене додому і принесеш мені його. Потім сягнув у праву кишеню, виняв годиник і каже:

— Але скоро вертайся! Тепер пів до десятої, щоби перед десятою ти був тут назад!

—o—

Др. Остап Грицай (Відень).

ОЛЬГА КОБИЛЯНСЬКА ЯК ПИСЬМЕННИЦЯ

(6)

(Продовження)

„ЗА СИТУАЦІЯМИ".

Вона в товаристві Йоганнеса почувається тим красше, що він як-не-як інтересна людина, а вона в міжчасі без товариства, бо професор Чорнай відїхав на якийсь час у подорож в Оріент. І є таким чином можливість нової „ситуації" для її стуженої за життям душі.

Епізод з Йоганнесом починається іменно на коротко перед тою ріщаючою розмовою між Чорнаєм і Аґляєю, після якої Чорнай — як уже сказано — відїзджає, а дівчина готується до відїзду у Відень, на науку в консерваторії. Обставини складаються випадково так, що одну хату в домі Іванни віднаймається принагідним льокаторам, і в тій то хаті замешкує і Йоганнес, швидко запізнається з Іванною та з постійно в неї буваючою Аґляєю. В те місто він приїхав — як сказано — на коротко, на пращальний побут перед своїм відїздом в Каліфорнію, щоб привчитися наново своєї матірньої, української мови, вчителькою якої бажавби він найрадше бачити Аґляю, хоч вона не хоче на те згодитися. Заслонений перед властями та иншими людьми прибраним іменем та самотним життям в домі Іванни, він удержується в міжчасі даванням лекцій в англійській та французькій мові, представляє себе підприємцем будівель, землеміром, в потребі вчителем гри на роялі, рисовником ріжних плянів і т. ин. Отже в цілости, разом зі своїми пів-поетичними, півфільософічними, а все надзвичайно сміливими і як на світогляд Аґляї і її середовища, надзвичайними поглядами — Йоганнес саме зза своєї робленої оригінальности й таємничости стає дуже інтересний вразливій, як мімоза, Аґляї. Що вона аж до катастрофи роману не розпізнає в ньому брата Чорная і не здогадується того, хоч уражає її подібність Йоганнеса до Чорная і хоч він натякає про те, що тут, в місті, живе його родич, професор і „великий пан" — це вже мусимо вірити авторці на слово. Що й ніхто инший з людей того міста не попадає на його слід, хоч Йоганнес дає лекції чужих мов — це вже тепер треба приняти як намічену авторкою конечність. Але що й сам професор, стрінувшися раз вечером у брамі хати з Йоганнесом, не пізнає його, хоч поява цього ж бентежить професора вщерть, — це на мою думку таки неімовірне. Правда, збентеження професора в цій хвилі велить нам припустити, що Чорнай може й догадується, хто те такий. Але в суті річі до розвязання справи не приходить, і професор таки заспокоюється, а Йоганнес і на далі лишається в півсутінку своєї таємничости — де-далі на нещастя Аґляї і Чорная. Бо ми знаємо, що в нашої геройки є той химерний нахил „перебувати заедно свіжі ситуації", а тут саме з відїздом Чорная в Оріент дотепершня ситуація з професором на разі кінчиться. Так чомуж би не пережити нової ситуації з Йоганнесом? А хитрий чужинець так чудесно вміє очаровувати дівчину гарними словами!

Нехай, що в неї є несвідома туга за тим шляхотним чоловіком, що йому вона завдячує змогу виїзду за кордон без ніякого зобовязання зі своєї сторони. Нехай, що Аґляя доволі гарно ясує свої арґументи проти Йоганнеса, коли каже про нього до Іванни: „Мені він з поверховности в де-яких хвилях шалено подобається; але душа його і його погляди мене ані разу не притягають. Він видається мені, як згублений звук, котрий дзвенить самітно... і не може доблукатись до властивої пісні. А хвилями знов... по правді кажучи, я не вірю до кінця цілому Йоганнесові — ох, він як справдішний демон, притягає і відпихає... Тимто і не можу таких любити. Мені здається, він згоден ради свойого я поповнити безхарактерність, або і вбивство. **А гарний!...***) Ми носимо небо і пекло в собі, хтоб нас збагнув! Так з ним, так з усіма..." — Але її всетаки тягне щось до чужинця, мов до **забороненого овоча**, вже **хочби тільки тому**, що **Йоганнесова подібність** до **професора, особливож в голосі, викликує чудні омани в її душі. Наближує Аґляю до Йоганнеса ще й спільність деяких думок, як ось нехіть до подружніх оков та приступаюча тепер в Аґляї любов до української землі**, і так усе те не дає її почуванням до професора скристалізуватися в те, чого ми тут очікуємо: в щиру, ніякими випадковими ситуаціями незахитану любов, на шляху якої всміхається їй прецінь усе те, за чим вона тужила від дитини. Колиж з нагоди її порішеного відїзду Іванна влаштовує прощальну вечірку, на яку запрошено багато гостей, при чім устроюється і щось в роді маскового балю, то Аґляя просить на ту вечірку не тільки професора Чорная, який уже вернувся з подорожі, але і Йоганнеса. З огляду на те, що гості являються спершу замасковані, брати не пізнають себе, і професор починає в самотному затишку темного сальона розмовляти з Аґляєю, яка почувається дуже щасливою. Ця розмова, підчас якої наша геройка в радіснім любовнім зворушенню цілує руку Чорная, належить до найкрасших місць в оповіданню і є одним з дуже нечисленних чудово погідних моментів в душі Аґляї та в її відношенню до професора. — „Вона — описує Кобилянська — сиділа якась повна щастя, з очима, повними слуху від його глибоких слів і держала його руку на своїх колінах, мов дитина з несподіваним подарунком, що не знає, що з ним у першій хвилі починати. Ох, вона любила його, любила. А як досі ніколи, — то **в отій хвилі, від сього вечера** — певно і безгранично. Хоч її уста не вимовляли цього але в глибині душі воно лежало, як те золото на дні керниці, що само не має змоги виринути, — а треба руки, щоби його вичерпала і забрала..." Тут розвиток справжньої любови Аґляї до професора розмальований авторкою з усею ніжністю і глибиною жіночого почування; тут нема вже тільки слів такої і такої то ідейної програми, тільки розгортається перед нами чарівний світ жіночої душі. Малюнок професора може дещо надто однотонний — мужеські типи в Кобилянської взагалі мало поглиблені — але й таким, яким його наша авторка малює, він здобуває симпатії читача. Та це й остання справді гарна сцена в нашім романі. Бо ось Аґляя, замісць лишитися коло Чорная і говорити з ним тільки про себе, почуває раптом охоту познайомити Чорная з Йоганнесом, говорить йому про нього в спосіб, який професорові принайменше в данім моменті мусить явитися зайвим, а ще більше — підозрілим, і вкоротці приводить перед нього Йоганнеса, лишаючих їх обох самими. Тепер між професором і Йоганнесом приходить до прикрої сцени. Чорнай, пізнавши свойого злочинного брата, робить йому важкі докори за його поворот, яким той компромітує не тільки себе, але і брата на такім поважнім становищі, як Чорнай, затеж у відповідь від Йоганнеса дізнається такого, що вся його любов до Аґляї захитується. Безличний дурисвіт, осмілений своїм дотепершнім флиртом з Аґляєю, а на всякий випадок її доволі необережним поведенням проти себе, важиться сказати Чорнаєві, що Аґляя його, Йоганнеса, любить, що він, Йоганнес, сьогодня з нею так, якби заручився, та що їх любов — уповні свобідна. — „Вона — викрикує Йоганнес — не з тих, що боїться. Вона з усміхом на устах увійде в **нову ситуацію***), неначеб була на сцені і брала нову ролю..." Не дивож, що Чорнай, почувши таке від Йоганнеса після того, як Аґляя з таким захопленням говорила йому про нього, покидає в крайнім обуренню хату, а виходячи, каже з гнівом до Аґляї, яка його аж тепер хоче задержати: — „Іду... а ви кінчайте нову ситуацію; я в ній злишний". Колиж уже ця сцена робить на читача немиле враження раз зза своєї силуваної випадковости, друге зза свого сензаційно-кримінального характеру, а третє ще й зза того, що тут Аґляя як-не-як поступає крайно нетактовно, бо яка панна в її положенню буде вводити в **таку хвилю** між себе і Чорная якогось там Йоганнеса?! — то ще прикріше враження викликують кінцеві сцени нашого оповідання. Коли іменно професор відійшов, Аґляя у своїй розпуці — бож вона винна всьому — впивається шампаном, виходить відтак сама на прохід, і тут попадає в руки Йоганнеса, якого не пізнає, взявши його у своїм опянінню за Чорная. А Йоганнес, розпізнавши в одну мить ситуацію, хоче скористати з того, що Аґляя до безтями пяна та йде за ним, веде її у свою хату і намагається її загіпнотизувати так, щоб вона була зовсім під владою його волі. А що Аґляя всетаки йому навіть в стані такої немочі, в якім вона є, не піддається, він покидає її сплячою, а сам біжить до — Чорная та з діявольським тріюмфом велить цьомуж переконатися про те, що Аґляя — в нього, в Йоганнеса. — „В найтонше місце його трафить" — думає наш шубравий поет, вольнодумець, гіпнотизер і „символик". — „Вона нехай тут останеться, а він піде до нього (Чорная). Заманить сюди і покаже. „Тут маєш її! Могла бути моєю, але я не хотів. Стережись! Ти великий пан, репрезентант науки, а вона хоч і артисткою буде, то для всіх буде і для нікого. А тобі чи лишиться що? Поступай, як хочеш. Мене той бік жде. Хоч з нею, хоч без неї. Я пращаюся. Чи схоче він ще з нею по тих його словах женитися — він, Йоганнес, сумнівається. А вона потішиться".

(Конець буде).

*) Підкреслення авторки. — О. Г.

*) Підкреслення авторки. — О. Г.

Несподіванка.

— Хто з панів найдовше жде? — питається початкуючий лікар, входючи до ждальні.

— Я, ваш кравець, пане доктор! — озивається один із присутніх у ждальні.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИЩА.

Олімпія! Олімпійські ігрища! богато чару мусіли мати ці слова для старинного Грека, бо були загально народнім святом і дали початок величньому розвиткові геленської культури.

Що **чотири роки** перед першою повнею місяця, після літнього зрівнання дня з нічю, елейські герольди (окличники), прибрані в зелень, розголошували по Греції загальний мир, несли всюди радісну вістку про недалеке свято в честь Зевса в Олімпії, містечку в Еліді на Пельопонезі.

Тоді то до „безсмертного міста" приходили звідусіль посольства держав, міст і кольоній, сушею і морем. Грецькі кольоністи з найдальших закутин спішили до батьківської країни. Купці, свої і чужі, везли найріжніші товари на продаж підчас того великого свята.

Ігрища відбувалися на рівнині Пізатіс у т. зв. святім Зевесовім гаю. Був там гарний парк оливних дерев, званий Альтіс. Для змагань були побудовані два величезні майдани з підвищеннями по боках; стадіон для дужань і гіподром для кінних перегонів. Довкола величавої Зевесової святині (із славною статуєю Зевеса, роботи мистця Фідія, з V. століття перед Хр.) було богато інших будівель, святинь, призначених для ігрищ і змагань. Тут росло святе оливне дерево, з якого листя вили вінець на голову олімпійського побідника.

На ігрища, як глядачі могли йти також **чужинці і невільники.** Зате не вільно там було бути **жінкам замужним.** За участь на Олімпійських ігрищах грозила жінкам кара смерти зі шпилю скелі. Лише жрекиня богині Гери зі своїм почотом могла приглядатися змаганням із спеціяльного мармурового підвищення.

Свято починалося великим походом до безсмертного міста серед невмовкаючих окликів радіючої товпи. Похід ішов святою дорогою здовж ріки. На чолі походу йшли мастіґофори — наставники дужань, і теколі — жерці, що приносили жертву.

Після зложення жертв і дарів Зевесові глядачі займали місця, а змагуни під проводом агонотетета, зодягненого в багряний плащ із золотим вінцем на голові, вступали в поході на стадіон (грище) і уставлялися в порядку. З урн витягали таблички з відповідними буквами для дібрання пар змагунів. Потім герольд чотири рази голосно взивав присутніх, щоби сказали, коли хтось має щось закинути якомусь змагунові. По хвилі мовчанки говорив:

— Хай кожен має на увазі традицію! Слава побідникові!

Тепер починалися змагання і пописи. Тисячі видців від сходу до заходу сонця слідкували перебіг змагань і пописів.

Ігрища не все були однакові. Зпочатку (**перша Олімпіяда** припадає на 776-ий рік перед Хр.) бігли до мети (стадіон), потім введено окружний біг (діяульос), себто біг до мети і назад, а вкінці доліхос, або кількакратне обіганя стадіону — навіть 24 рази. Побіда залежала не так від сили, як від зручности бігуна. Бігун Полімастер ловив підчас бігу заяця, а Філіпід перебіг за два дни 210 км.

Пізніше до бігу до мети додано пентатльон, або пятибій. Були то спроби в змаганнях: скакання, бігання, кидання диском (кружком), дужання, кидання списом до щита. Фаіль скакав на 14 метрів далеко, а диском, тяжким 2 кг., кидав на 95 стіп далеко. Хто хотів, щоби його признали побідником, мусів бути першим у всіх пятьох змаганнях.

Дужання сталося з часом зовсім окремою частиною пописів. У 688-ім році ввели бій на кулаки (на нинішний француський спосіб), а около 24-ої Олімпіяди також перегони на 4-кінних возах. У цих перегонах брали участь лише богаті Греки, бо держати такі коні було дуже коштовне. Нагороду дістав не той, що поганяв кіньми і кермував, лише власник воза і коней. Від 35-ої Олімпіяди появляється нова боротьба „пакраціон", або дужання в сполуці з боксом. У тім часі появляються вперше дужання хлопців. Около 70-ої Олімпіяди відбувалися теж перегони мулами і лошаками: верхом і в запрязі.

Силачі, що виступали на ігрищах, зпочатку мусіли бути нефаховцями. З часом це закинули.

З часом приходили на ігрища поети, бесідники (ретори), різбарі, малярі. Вони пописувалися своїми талантами, відчитували свої поеми, промови, уладжували виставу своїх праць.

Побідники у поодиноких змаганнях мусіли між собою зводити бій за оливний вінець. Вінець діставав той, що вийшов побідником побідників. Рішали про вислід судді. Герольд оголошував публиці імя побідника, його батька, його рідний край і рідне місто, а найстарший із суддів закладав побідникові на голову вінець оливний.

Побідників витали у батьківщині святочно, а їх вїзд до родинного міста був справдішним тріюмфальним походом. Побідника садили на гарно пристроєнім возі, запряженім у чотири білі коні, поприві́з ішли товпи співаків і музик. Похід входив у місто крізь нарочно вибитий у мурі отвір і йшов до святині бога, який опікувався містом. Там побідник завішував свій оливний вінець. Побідник діставав почесне місце в театрі і на всіх торжествах удержувався коштом держави та не платив ніяких податків. У Спарті діставав підчас битви почесне місце біля короля.

Крім Олімпійських були в Греції ще Пітійські ігрища. Вони відбувалися в Дельфі, третього року кождої Олімпіяди. Зпочатку були то лише пописи співаків, а щойно пізніше введено там змагання подібні до Олімпійських, хоч музика була там найважнішою частиною програми. До конкурсу ставали композитори і відгравали свої твори (на флеті) у честь бога Апольона. Побідник діставав лавровий вінець.

Немейські ігрища відбувалися в Клеонаї (в Арголіді) в капарисовім гаю у честь Зевеса. Побідник діставав плющевий (прочитановий) вінець.

Істмійські ігрища (відбувалися на Істмі) під опікою Коринту в честь бога Посейдона. Брали в них участь переважно Атенці. Побідник діставав сосновий вінець і сто драхм.

ДРІБНИЧКИ.

Майже всі малі діти мають темносині очи, бо ситківка ще незабарвлена на постійно. Пізніше очи прибирають ясно-синю, сіру або буру барву. — Температура нашої шкіри є значно нижча ніж температура тіла в середині. Вона підноситься й опадає із зовнішньою температурою, а вагається на ріжних місцях тіла між 33.5 і 35.5. Кінець носа і кінці вух мають температуру лише 22—24 степені Цельзія. — Вже в пятій заповіди Будди сказано: „Не пий одурманюючих напитків". — В Індиях є менше-більше 800 міліонів щурів. Здогадуються, що там річно вмирає більше ніж пів міліона людей наслідком недуг, поширюваних щурами. — В богатьох тибетанських селах є звичай викидати всяке сміття перед двері хати. Тому в деяких місцевостях назбиралося цього сміття вище як понад даки. — На світі є 3800 родів трав. — Людська шкіра має около два міліони порів, якими виходить піт. Так тіло очищується з отруй і облекшується працю нирок. Які важні для людського життя є ці пори, можемо пізнати з такого припадку. На святочне принятття папи Льва X. помальовали були одного хлопця цілого золотою краскою — що мало означати золотий вік. Хлопець помер вечером, хоч узагалі був здоров.

В музею.

Портієр: Прошу віддати палиці і парасолі.

Гість: Адже я не маю палиці зі собою.

Портієр: То мене нічого не обходить, можете піти до крамниці і купити собі!

